

Πέτρος Σταθόπουλος

«Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών»

Αθήνα, 2012: Εκδόσεις Παπαζήση

Οι μεγάλες προκλήσεις για την αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση των Οργανισμών Κοινωνικής Πρόνοιας, που απαιτούν διαρκή μεταρρύθμιση και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών, αποτελούν τη θεματική που διαπραγματεύεται ο καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής Πέτρος Σταθόπουλος στο βιβλίο του

Οργάνωση και Διοίκηση Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Το βιβλίο αυτό, που εκδόθηκε το Σεπτέμβριο του 2012 από τις Εκδόσεις Παπαζήση, έρχεται να καλύψει το κενό που υπήρχε μέχρι σήμερα στην ελληνική βιβλιογραφία σχετικά με τα σημαντικά θέματα της διοίκησης των κοινωνικών υπηρεσιών.

Ο καθηγητής Πέτρος Σταθόπουλος κατόρθωσε να μετουσιώσει τη διεθνή πολυετή επαγγελματική και διδακτική του εμπειρία και τον πλούτο των γνώσεών του, σε αυτό το ιδιαίτερα χρήσιμο και εξαιρετικό σε δομή, εξειδίκευση, εμβάθυνση σε θεωρίες και παραδείγματα περιπτώσεων, βιβλίο.

Η βασική θέση που υποστηρίζεται και αναλύεται σε βάθος στο βιβλίο είναι η σημασία της χρησιμοποίησης των αξιών της Κοινωνικής Εργασίας από τα στελέχη της διοίκησης των Οργανισμών Κοινωνικής Πρόνοιας, είτε όταν προσεγγίζουν τα διοικητικά και διευθυντικά καθήκοντα είτε όταν προσεγγίζουν την άμεση συνεργασία του Οργανισμού με τους χρήστες, τις οικογένειες και τις κοινότητες. Όπως σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας στην εισαγωγή του βιβλίου «θεωρείται αυτονόητο ότι η διοίκηση των κοινωνικών υπηρεσιών στηρίζεται και χρησιμοποιεί θεωρίες, έννοιες και τεχνικές... .., όμως πρέπει να είναι προσανατολισμένη στον ιδιαίτερο ρόλο της Κοινωνικής Εργασίας για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και την ικανοποίηση ανθρωπίνων αναγκών». Μέσα από τις 522 σελίδες του βιβλίου, αναλύεται το πώς με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να συμβάλλουμε σε υπηρεσίες ώστε αφενός να είναι καλύτερες όσον αφορά τη σύναψη και τη διατήρηση σχέσεων και αφετέρου να βασίζονται περισσότερο στις πραγματικές εμπειρίες και ανάγκες των χρηστών. Το πολιτικό, νομικό και οργανωτικό πλαίσιο της εργασίας στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας έχει αλλάξει άρδην και θα εξακολουθήσει να αλλάζει, γι' αυτό η καλή ηγεσία και η αποτελεσματική διοίκηση είναι απαραίτητες. Το τι αποτελεί καλή ηγεσία και τι αποτελεσματική διοίκηση συζητείται και αναδεικνύεται στο βιβλίο. Η εμπειρία του χώρου εργασίας, η κουλτούρα και η ατμόσφαιρα που επικρατεί επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι εργαζόμενοι αλληλεπιδρούν με τους χρήστες. Έχει σημασία κατά πόσον το πλαίσιο της εργασίας ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα στον οργανισμό και ενισχύει τις επιλογές των χρηστών και των οικογενειών τους.

Στο βιβλίο, το θεματικό πεδίο της διοίκησης των Οργανισμών Κοινωνικής Πρόνοιας προσεγγίζεται ολιστικά και αναλύεται σε βάθος σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στη γενική θεώρηση της διοίκησης, στις θεωρίες της διοίκησης, την οριοθέτηση και τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών υπηρεσιών, το περιβάλλον των οργανισμών, τη διάρθρωση των εθελοντικών κοινωνικών μη κερδοσκοπικών οργανισμών. Το δεύτερο μέρος περιγράφει και αναλύει τις πέντε βασικές λειτουργίες της διοίκησης: τον προγραμματισμό, τη οργάνωση, την στελέχωση και διαχείριση ανθρώπινων πόρων, τη διεύθυνση και ηγεσία, τον έλεγχο και την αξιολόγηση. Τα κεφάλαια του βιβλίου εμπλουτίζονται με εξαιρετικά σχεδιαγράμματα και ειδικά θεματικά ερωτηματολόγια, αναστοχαστικές ερωτήσεις ανασκόπησης και ερωτήσεις για συζήτηση, με παρουσίαση μεγάλου ενδιαφέροντος περιστατικών και εύστοχες φροντιστηριακές ασκήσεις.

Το βιβλίο αυτό αποτελεί μοναδικό και απαραίτητο εργαλείο για τα στελέχη άσκησης διοίκησης σε Οργανισμούς Κοινωνικής Πρόνοιας, στελέχη Κοινωνικών Υπηρεσιών των τομέων της υγείας, ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης, παιδικής προστασίας κ.α., κοινωνικούς λειτουργούς, επαγγελματίες υγείας και ψυχικής υγείας και γενικά επιστήμονες κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Επίσης, είναι ένα σύγχρονο και διαφωτιστικό σύγγραμμα για τους φοιτητές των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας, Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Διοίκησης, Διοίκησης Μονάδων Υγείας και Πρόνοιας και Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τέλος, είναι ένα σημαντικό απόκτημα για την άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα, καθώς ενισχύει και ενδυναμώνει τη σύγχρονη επιστημονική και θεωρητική της βάση.

Δρ. Χάρης Ασημόπουλος
Επικ. καθηγητής Κοινωνικής Εργασίας

Θεανώ Καλλινικάκη

**«Εισαγωγή στη Θεωρία και την Πρακτική
της Κοινωνικής Εργασίας»**

Αθήνα, 2011: Εκδόσεις Τόπος

Το βιβλίο της Θεανώς Καλλινικάκη *Εισαγωγή στη Θεωρία και την Πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας*, από τις εκδόσεις Τόπος, αποτελεί ένα εξαιρετικά πλήρες και αναλυτικό εισαγωγικό εγχειρίδιο στην Κοινωνική Εργασία, και

μια άρτια και τεκμηριωμένη μελέτη του θεωρητικού υπόβαθρου και της μεθοδολογίας που διέπει την πρακτική και την έρευνά της. Στα πέντε κεφάλαια του βιβλίου η συγγραφέας αποκαλύπτει στον αναγνώστη με τρόπο σαφή και περιεκτικό «τι είναι η Κοινωνική Εργασία», ποιοι οι κοινωνικοπολιτικοί και ιστορικοί παράγοντες και τα γεγονότα που συνέβαλαν στη γένεση και την εξέλιξη της, ποιο το θεωρητικό υπόβαθρο, οι δεξιότητες, οι τεχνικές και οι μέθοδοι που αξιοποιεί ο επαγγελματίας στην άσκηση της πολύσημης πρακτικής της και ποια τα προαπαιτούμενα για την επαρκή και ποιοτικά άρτια εκπαίδευση στο εν λόγω επιστημονικό πεδίο. Παράλληλα διερευνά ένα ευρύ φάσμα προοπτικών της κοινωνικής εργασίας, τόσο ως πεδίου μελέτης των κοινωνικών φαινομένων, όσο και ως διεργασίας κατανόησης της επίδρασης-αλληλεπίδρασης που έχουν τα φαινόμενα αυτά με τα άτομα, τις ομάδες και τις κοινότητες.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο, αναλύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ταυτότητας της Κοινωνικής Εργασίας ως διεργασίας κατανόησης, αποκάλυψης δυνατοτήτων, απόδοσης νοήματος, ερμηνείας, παρέμβασης και δράσης, που οδηγεί στην επίλυση προβλημάτων και στη διαχείριση κρίσεων και αδιεξόδων, ευνοεί την αποδοχή της ετερότητας, την ανατροπή συνθηκών στέρξης και καταπίεσης και προάγει την κοινωνική και κοινοτική ανάπτυξη και ευημερία. Με αφετηρία το ουμανιστικό, κοινωνικό και ταυτόχρονα αυστηρά επιστημονικό-επαγγελματικό και εφαρμοσμένο χαρακτήρα της Κοινωνικής Εργασίας, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται ένα συγκριτικό πλαίσιο του εύρους και της ποικιλίας των εφαρμογών της σε διεθνές επίπεδο, οι ομοιότητες και οι διαφοροποιήσεις αυτών, συνάρτηση των επιμέρους κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων και των υφιστάμενων κοινωνικών πολιτικών, αντιλήψεων και θεσμών στις διάφορες χώρες. Ακολουθεί μια κριτική επισκόπηση των ποικίλων ορισμών που της έχουν αποδοθεί από το παρελθόν έως σήμερα, ενώ παρουσιάζονται οι σύγχρονες αντιλήψεις σχετικά με τα αντικείμενα, τους στόχους της Κοινωνικής Εργασίας και το ρόλο των κοινωνικών λειτουργών. Η μελέτη του θεωρητικού της υπόβαθρου ξεκινά από τη σαφή και σχηματική οριοθέτηση της αμφίδρομης σχέσης της Κοινωνικής Εργασίας με άλλα επιστημονικά πεδία (κοινωνιολογία, κοινωνική ανθρωπολογία, ψυχια-

τρική, πολιτική επιστήμη, οικονομική επιστήμη, ψυχολογία,) και θεσμούς (κοινωνική πρόνοια), από τα οποία αντλεί, αλλά και τροφοδοτεί, όντας διεπιστημονική, δια-δραστική και εξελισσόμενη. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την περιεκτική επισκόπηση και ταξινόμηση των παραδοσιακών θεωρητικών προσεγγίσεων [ψυχαναλυτική, ψυχοκοινωνική, 'επικεντρωμένη στο στόχο' (task-centered) Κοινωνική Εργασία κ.ά.] και νεότερων (αντιρατσιστική, ριζοσπαστική, απελευθερωτική, ενδυναμωτική, κριτική κ.ά.), που διαμορφώθηκαν και τεκμηριώθηκαν διαχρονικά στο πλαίσιο της Κοινωνικής Εργασίας και της πρακτικής της, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται σημαίνοντα ιστορικά γεγονότα, απόψεις, ιδέες και κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις που τα πλαισίωσαν ή συνέβαλαν στην ανάπτυξη τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, η συγγραφέας εστιάζει στην εφαρμοσμένη διάσταση της Κοινωνικής Εργασίας και στην πολυσημία της πρακτικής της. Παρουσιάζονται οι δεξιότητες και τεχνικές παρέμβασης, καθώς και οι αρχές, οι αξίες και η δεοντολογία που διέπουν την άσκσή της. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην πολιτισμική επάρκεια – επιδεξιότητα, πολύτιμο εφόδιο για την ανάπτυξη μιας πολιτισμικά ευαίσθητης πρακτικής από τους κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι καθημερινά καλούνται να αποτιμήσουν τον τρόπο ζωής και τις συμπεριφορές ατόμων-φορέων διαφορετικών πολιτισμών με κίνδυνο να τις χαρακτηρίσουν ως ιδιάζουσες, προβληματικές, απορριπτικές και/ή προστατευτικές. Την ενδελεχή περιγραφή των πεδίων άσκησης της πρακτικής της Κοινωνικής Εργασίας (εργασία με οικογένειες, με παιδιά και νέους, ηλικιωμένοι και άτομα πάσχοντα με άνοια, εκπαίδευση, υγεία, ψυχική υγεία, άτομα με προβλήματα εξάρτησης, άτομα με αναπηρία, προστασία μειονοτήτων και κοινωνικά αποκλεισμένων κ.ά.), συνοδεύει η αποτύπωση των επιμέρους μεταβολών και εξελίξεων σε επίπεδο άσκησης πολιτικής και φορέων παροχής υπηρεσιών και η σαφής οριοθέτηση στόχων παρέμβασης και αντικειμένων δράσης του επαγγελματία κοινωνικού λειτουργού, ανά πεδίο. Έπεται η αναφορά στις μεθόδους και την πολύτιμη συμβολή της αξιολόγησης και της εποπτείας της πρακτικής της Κοινωνικής Εργασίας, ως κρίσιμες πτυχές τόσο της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων της, όσο και της υποστήριξης του ίδιου του επαγγελματία προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα όπως αυτό της επαγγελματικής εξάντλησης.

Το τρίτο κεφάλαιο ανατρέχει στα πρώιμα στάδια της γένεσης της Κοινωνικής Εργασίας και ιδιαίτερα σε αυτά που άσκησαν μείζονα επιρροή στη διαμόρφωση, την ανάπτυξη, τον προσανατολισμό και την εξάπλωση της, τόσο διεθνώς όσο και στην Ελλάδα και την Κύπρο. Αποτυπώνει την παράλληλη εξέλιξη της με αυτή άλλων ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, ενώ αναδεικνύει τη συνάρθρωση της με την κοινωνική πρόνοια και την κοινωνική πολιτική. Η συμπερίληψη ενός εξαιρετικά ενδιαφέροντος άρθρου της Κύπριας, πρωτοπόρου πολύπειρης κοινωνικής λειτουργού κ. Μαλάμω Νεοφύτου, το οποίο ιχνηλατεί την εξέλιξη της Κοινωνικής Εργασίας στην Κύπρο, συμπληρώνει με τον καλύτερο τρόπο την εικόνα της εξέλιξης της ελληνόφωνης κοινωνικής εργασίας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, η συγγραφέας περιγράφει με σαφή και περιεκτικό τρόπο τις κλασικές μεθόδους παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας (Κοινωνική Εργασία με άτομο, με ομάδες, με κοινότητα) και τα σημαντικότερα σημεία ανάπτυξης και ανάπτυξης κάθε μιας από αυτές, ενώ προσφέρει στον αναγνώστη τις πλέον σύγχρονες απόψεις σχετικά με τις ιδιαίτερες τεχνικές, τους στόχους και τις διεργασίες που αξιοποιούνται και αναπτύσσονται κατά την εφαρμογή τους. Διερευνώνται σύγχρονα μοντέλα και ολιστικές προσεγγίσεις παρέμβασης, όπως το γενικό μοντέλο και η διαδικασία επίλυσης του προβλήματος, τα επιμέρους στάδια (υποδοχή και εκτίμηση του αιτήματος, εκτίμηση της κατάστασης του και των περιβαλλοντικών παραμέτρων και επιπτώσεων του προβλήματος, σχεδιασμός και επιλογή της μεθόδου παρέμβασης κ.ά.) και τεχνικές που περιλαμβάνουν (ορισμός δυνατών σημείων, αποκωδικοποίηση του άρρητου λόγου, εγνωσμένη εμπλοκή του ατόμου-συμμαχία για την επίλυση, κ.ά.).

Στο τελευταίο κεφάλαιο (5ο), η Θεανώ Καλλινικάκη, όντας η πρώτη καθηγήτρια Κοινωνικής Εργασίας στη χώρα μας και πολύπειρη κοινωνική λειτουργός, μεταφέρει τη δική της πολύχρονη εμπειρία καθώς και τις κύριες απόψεις των διεθνών αναγνωρισμένων φορέων (Διεθνής Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας, Διεθνής Ομοσπονδία των Κοινωνικών Λειτουργών, Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πιστοποίησης της Ποιότητας της Εκπαίδευσης, Ευρωπαϊκή Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας) σχετικά με τα προαπαιτούμενα (κριτήρια, προδιαγραφές ποιότητας) για την επαρκή και ποιοτικά άρτια εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία. Η ενδελεχής διερεύνηση των παραπάνω ζητημάτων αναδεικνύει την κρισιμότητα του στοιχείου της ανάπτυξης και καλλιέργειας της κριτικής σκέψης στη διδασκαλία και την έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας. Στόχος της εκπαίδευσης στην Κοινωνική Εργασία, όπως η ίδια αναφέρει στο τέλος του κεφαλαίου δανειζόμενη τα λόγια της Ira Shor, θα πρέπει να είναι ο «κριτικός αλφαριθμητισμός» (critical literacy), ο οποίος προάγει «συνήθειες σκέψης, ανάγνωσης, γραφής και ομιλίας, που προχωρούν πιο πέρα από το επιφανειακό νόημα, τις πρώτες εντυπώσεις, τους κυρίαρχους μύθους, τις επίσημες εξαγγελίες, τα συνήθη κλισέ, την έτοιμη σοφία και τις απλές γνώμες, προκειμένου να γίνουν κατανοητά το βαθύτερο νόημα, οι ριζικές αιτίες, το κοινωνικό πλαίσιο, η ιδεολογία και οι συνέπειες για το ίδιο το άτομο κάθε πράξης, συμβάντος, αντικειμένου, διαδικασίας, διοργάνωσης, εμπειρίας, κειμένου, μαθήματος, πολιτικής, μέσου ενημέρωσης ή κοινωνικού λόγου».

Το βιβλίο της Θεανώς Καλλινικάκη εκπληρώνει το στόχο αυτό διερευνώντας με κριτική διάθεση, σαφήνεια και πληρότητα την ταυτότητα, το θεωρητικό υπόβαθρο, τους στόχους, τις αρχές, τις αξίες, τις μεθόδους έρευνας, εκτίμησης, σχεδιασμού και παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας, ειδικότερα σε ό,τι αφορά την αποκάλυψη δυνατοτήτων, την απόδοση νοήματος και ερμηνείας, την προώθηση δικαιωμάτων και τη δράση που οδηγεί στην επίλυση προβλημάτων, στη διαχείριση κρίσεων και αδιεξόδων, στην πρόληψη εμφάνισης δευτερογενών επιπτώσεων και

στην αποδοχή της ετερότητας και της ισότιμης κοινωνικής ένταξης. Παράλληλα, αναδεικνύει τους επίκαιρους όσο ποτέ άλλοτε στόχους της για κοινωνική αλλαγή, κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα, χειραφέτηση των ατόμων και κοινωνική ευημερία. Κατ' αυτή την έννοια αποτελεί μια πραγματικά καίρια συμβολή στη σχετική βιβλιογραφία και πολύτιμο εφόδιο για προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές Κοινωνικής Εργασίας, τους επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς που επιδιώκουν να εστιάσουν σε ζητήματα-κλειδιά του αντικειμένου τους στο σύγχρονο ρευστό εργασιακό περιβάλλον καθώς και σε εκείνους που εμπλέκονται στην εκπαίδευση (διδάσκοντες, εκπαιδευτές και επόπτες πρακτικής άσκησης).

Δρ. Βασίλης Καραγκούνης
Λέκτορας ΔΠΘ

Αγάπη Κανδυλάκη

«Κοινωνική Εργασία σε Πολυπολιτισμικό Περιβάλλον»

Αθήνα, 2009: Εκδόσεις Τόπος

Η σημερινή πολυπολιτισμική πραγματικότητα που συνδιαμορφώνεται με ταχύτατους ρυθμούς στην Ελλάδα και την Ευρώπη και ιδιαίτερα στην περίοδο της οικονομικής κρίσης που διανύουμε, καθιστά επείγουσα την αναγκαιότητα του επαναπροσδιορισμού των παλαιών κλασικών προσεγγίσεων και των τρόπων παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας. Βασική προϋπόθεση είναι ο κριτικός αναστοχασμός και ο εμπλουτισμός του θεωρητικού και εμπειρικού της προσανατολισμού, αναφορικά με την προσέγγιση του «διαφορετικού».

Η επικέντρωση της κοινωνικής εργασίας στην αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμου και περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη εστίαση στην υποστήριξη των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ιδιαίτερα των γυναικών, των παιδιών και των ευάλωτων ομάδων, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων που στοχεύουν στην εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών και η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπροσωπικής επικοινωνίας και συμβουλευτικής, συνιστούν το συγκριτικό πλεονέκτημα της κοινωνικής εργασίας, σε σχέση με άλλους συναφείς κλάδους, αναφορικά με την υλοποίηση πολιτικών ένταξης. Οι εν λόγω πολιτικές στοχεύουν στην πρόληψη και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, την κοινωνική ένταξη των πολιτισμικά διαφορεουσών ομάδων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής σε κοινωνίες που κλονίζονται από την οικονομική κρίση. Οι στόχοι αυτοί υπό το πρίσμα της κοινωνικής εργασίας προϋποθέτουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολυεπίπεδων παρεμβάσεων με παράλληλη εστίαση στην κοινότητα, το σχολείο, την οικογένεια και την τοπική κοινωνία.

Το βιβλίο της Αγάπης Κανδυλάκη με τίτλο *Κοινωνική Εργασία σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον*, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Τόπος, καλεί τον αναγνώστη σε ένα «αναγνωριστικό» ταξίδι διερεύνησης της πολυπλοκότητας και των δυναμικών που αναπτύσσονται στο διαρκώς μεταβαλλόμενο σύγχρονο πολυπολιτισμικό περιβάλλον, στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Ιδιαίτερως επικεντρώνεται στις μουσουλμανικές κοινότητες στην ΕΕ και ως προς τη χώρα μας στη Μουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη. Παραθέτει μια εμπεριστατωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση των θεωρητικών προσεγγίσεων που η κοινωνική εργασία έχει εξελικτικά αναπτύξει, από εκείνες με επικέντρωση στην αφομοίωση των πολιτισμικά και φυλετικά διαφερόντων (στις ΗΠΑ και τη Βρετανία), οι οποίες βασίζονταν σε διατυπωμένες πεποιθήσεις περί πολιτισμικού ελλείμματος των ομάδων αυτών, μέχρι πιο σύγχρονες προσεγγίσεις όπως αυτές που αναφέρονται στον επιπολιτισμό, την